

(Op-)Nieuw verschenen

Geoorde Fuut

Voorals wat oudere vogelaars kenden de Geoorde Fuut heel lang als een schaarse wat grijzige wintergast, die maar weinig gemeen heeft met dezelfde vogel in het kleurige prachtkleed. Die opmerkelijke metamorfose heeft hij gemeenschappelijk met Dodaars, Roodhalsfuut, Kuifduiker en Fuut. Eenmaal in prachtkleed zijn ze alle buitengewoon fraai. Geoorde futen werden in oudere vogelboeken steevast schaarse tot zeer schaarse wintergasten genoemd. Intussen is er kennelijk zoveel in hun voordeel veranderd dat ze nu voorkomen als schaarse broedvogels. In goede gebieden, waarvan het Vogelmeer in de Kennemerduinen er kennelijk een is, hebben ze inmiddels een aantal geslaagde broedgevallen achter de rug in de afgelopen jaren. Elders in de duinen worden ze ook wel gesignaleerd, maar vreemd genoeg tot op heden niet in de AWD! Daar kwamen ze in de tachtiger jaren vooral in het Renbaanveld voor! Dat ze gezelschap van in kolonies broedende meeuwen of sterns opzoeken heeft alles te maken met hun veiligheidsstrategie voor nest en jongen. De eerste dagen na het uitkomen toeren de jongen op de rug van de ouders rond in die typisch gestreepte "boevenpakjes" van de fuutachtigen. CVD

Geoorde Futen, Kennemerduinen, april 2007. Foto P. v.Graafeiland

Aalscholver

Als er één vogel profiteerde van de verbeteringen van de waterkwaliteit en visstand was het wel de Aalscholver. Wat voor vijftientig jaar absoluut ondenkbaar was is nu alledaagse werkelijkheid. Aalscholvers zijn zelfs “stadse” vogels geworden, die je soms in de kleinste vaarten aan kunt treffen. De lichtmasten o.a. langs de Haarlemse Randweg en op het Rottepolderplein lijken welhaast ideaal om de vleugels te drogen. Verschillende landen kregen door onze drastische bescherming de Aalscholver als broedvogel terug, soms met gemengde gevoelens. De vliegende zwarte kruisen zijn in de nawinter schitterende vogels met witgekuifde kop en witte dijvlek, die al tijdens het broeden weer schielijk verdwijnen om plaats te maken voor een uniform groenbruin “werkpak”. Er is een aantal kolonies in onze buurt, waarvan die van het Renbaanveld in de AWD de grootste is. Het broeden en grootbrengen van de jongen is daar van zeer nabij te volgen. Aalscholvers broeden intussen ook op de eilanden in het Vogelmeer (Kennemerduinen). Verdere uitbreiding wordt verwacht. CVD

Aalscholver, AWD, Renbaanveld, januari 2008. Foto C. van Deursen.

Roerdomp

Roerdompen worden door veel vogelkijkers geassocieerd met winterse omstandigheden. Feit is dat de meeste dieren in die periodes worden gezien, al dan niet “kleumend” langs de ijsranden. Ze zijn dan meestal gedwongen hun buit af te wachten. Wat er binnen bereik van hun razendsnelle dolksnavel passeert is de klos. Watersnip of Waterral, Dod-aars, vis of muis; dat is om het even. Dat wás ook lang het beeld van de winterse AWD. Het lijkt er op dat de Roerdomp de ADW nu ook heeft ontdekt als vast broedterrein. Ze worden er tenminste de laatste jaren regelmatig “hoempend” gehoord. Rietvelden van enige omvang zijn er genoeg en de waterkwaliteit is uitstekend. En in tegenstelling tot andere moerasgebieden is er van natuurlijke uitdroging in de AWD nauwelijks sprake, omdat juist in voorjaar en zomer, de grootste afnameperiodes van drinkwater, steeds voldoende water in voorraad wordt gehouden. De terugkeer van de Roerdomp naar de duinen is minder vreemd dan misschien lijkt, want ooit broedde de “Grote Putoor” of “Domp-hoorn” daar steevast en was er zelfs in de categorie jachtwild ingedeeld! Zijn verdwijnen had kennelijk alles te maken met de reductie van, met rietstroken omzoomde, plassen en meertjes. CVD

Roerdomp, AWD. Januari 2009. Foto C. van Deursen.

Ooievaar

Ooievaars broeden weer in Zuid-Kennemerland! Het aantal paren is nog steeds niet geweldig hoog (2-4), alle in Heemstede-Bennebroek, maar ze hebben hier toch weer de wind in de wieken gekregen. J.P. Strijbos (bekend cineast en natuurauteur in de vorige eeuw) maakte melding van 20 nesten in de ruime omgeving van Haarlem rond 1900. In 1941 verdween de vogel uit de provincie. Dus betekent het een terugkeer na wel een eeuw afwezigheid. Ooievaars moeten het vooral hebben van wat sloot en grasland opleveren. Mollen, wormen, kikkers. Dat ze ook kuikens van weidevogels grijpen als ze de kans krijgen is duidelijk. Dat doet de Blauwe reiger overigens ook en wat is voor die dieren het verschil tussen een Woelrat, Veldmuis of een nestje Veldleeuweriken? Het zijn allemaal prooien en daarbij is vrijwel geen enkel dier echt selectief. Ze kunnen zich dat domweg niet veroorloven. De Ooievaars uit onze buurt maken niet allemaal de lange reis naar de traditionele overwinteringgebieden van oostelijk Afrika of verder. De kans op een kleumende Ooievaar in een winters landschap is in onze buurt niet eens zo erg klein. Dat bleek wel in de winter 2009-2010. maar bij voldoende eten is kou kennelijk geen probleem. CVD

Ooievaar, geringd, Heemstede, mei 2007. Foto C. van Deursen.

Lepelaar

In 2004 bleken drie paartjes Lepelaar te broeden in het moerasbosje aan de Liede. Dat deden ze op niet gebruikte of alweer verlaten reiger-nesten. Alle nesten zaten in Zwarte Elzen. Daarmee was dit de tweede plek in Nederland waar Lepelaars in bomen broeden. Juist op een super drukke plek in de Randstad; dat verbaasde velen. Vlakbij de spoorbaan en de wegverbinding Haarlem-Amsterdam, belend door een druk fiets-pad en ingekaderd door komende en gaande vliegtuigen van Schiphol. Gelukkig is het terrein redelijk ontoegankelijk door water rondom en zompigheid en een bijna ondoordringbare ondergroei van forse braamstruiken. Na 2004 zette de groei van de kolonie in. De eerste jaren met 2 à 3 nesten jaarlijks, maar in latere jaren met 4 à 5. Dat resulteerde in 2010 in 21-23 bezette nesten. Het aantal uitvliegende jongen is redelijk hoog (meer dan 2 per nest), dus voedsel schijnt ruim voorhanden. Waar de ouders het voedsel halen is nog niet onderzocht, maar in de tijd van de jongen worden in heel ZKL veel Lepelaars gezien (behalve in de duinen), met een voorkeur voor de poldersloten in Spaarnwoude. Rem op verdere uitbreiding lijkt het gebrek aan nestgelegenheid te gaan worden. Er wordt zelfs al geprobeerd in vergrote kraai- en Eksternesten te broeden. Maar op dergelijke kleine nesten is het groot brengen van voortdurend groeiende Lepelaarjongen een hachelijke onderneming, zeker bij harde wind. DT

Lepelaar met nestmateriaal. Foto P. v. Graafeiland.

Rietgans

Vanaf de aanleg van de Houtrakkerbeemden, begin jaren negentig, worden in de graslanden van de Inlaagpolder en Spaarnwoude (van begin deze eeuw ook rond Assendelft-Zuid), steeds meer Rietganzen gezien. Die Houtrakkerbeemden zijn belangrijk als dé slaapplaats. Bij ijsvorming op dit ondiepe water is de natuurzone langs het Noordzeekanaal, westelijk van de Nauernase pont, vervanger. In oktober verschijnen de Rietganzen, en de aantallen lopen gestaag op tot 500-800 in december. Vanaf februari is er weer een piek tot max. 1800. Begin maart worden de aantallen kleiner en half maart, vlak voor de grasgroei doorzet, zijn ze weer naar het oosten vertrokken. De laatste jaren vertroebelde dit beeld omdat foerageergebieden en slaapplekken onder het Schiphol beleid vallen. Dat houdt in dat broedende en pleisterende Grauwe Ganzen in aantal worden beperkt. Er mag niet op Rietganzen worden gejaagd, maar ze hebben er natuurlijk veel last van.

De eerste jaren ging het om Toendrarietganzen (*Anser serrirostris*) en verschillende vogels die enkele kenmerken van Taigarietganzen (*Anser fabalis*) hadden, maar zonder de kenmerkende gele snavel of de lange, dunne hals. De typische kenmerken van Toendrarietganzen ontbraken. Recent gaat het vrijwel uitsluitend nog om typische Toendrarietganzen. In de periode van de hoogste aantallen zijn het veel grote, wat lichter gekleurde, Toendrarietganzen, die duidelijk verschillen van die uit het begin van het seizoen. Het wegvliegen vanaf de slaapplekken is vaak bekeken. Nooit vlogen ze richting Schiphol, altijd naar de graslanden van de genoemde polders. Alleen in oktober bezoeken de vogels wel eens pas geogoste bietenpercelen, liefst in de Wijkermeerpolder en als het niet anders kan, rond Zwanenburg. In de zuidelijke Haarlemmermeer komen in de herfst ook tot max. 2.000 Toendrarietganzen voor op bietenakkers. Die groepen staan los van die van Assendelft/ Spaarnwoude en slapen bij de Kagerplassen. In februari zijn die daar meestal al weg.
DT

Taigarietgans (A.fabalis), Spaarnwoude, februari 2008. Foto A. v.d. Berg

Grauwe Gans

In Nederland neemt het aantal broedende Grauwe Ganzen sterk toe. In onze regio mengden de eerste broedvogels zich op veel plaatsen met witte ganzen, zodat er nu op enkele plekken nog een hoog percentage bonte vogels tussen groepen is aan te treffen. De witte boerenganzen waren dus de pioniers. Niet overal gingen Grauwe Ganzen broeden ook al hadden zij in februari wel territoria. Vaak was er dan een Vossenburcht in de buurt. Toen enkele jaren terug de Vossenjacht in Spaarnwoude werd geopend konden Grauwe Ganzen ook op plekken broeden waar zij dat voorheen niet deden. Bij de groepen valt in het voorjaar op dat lang niet alle vogels tot paarvorming of broeden overgaan. Dat zijn deels sub-adulte vogels en vogels die blijkbaar niet de ruimte kregen om te broeden. Vogels zonder broedsucces, trekken in juni naar moerassen voor vleugelrui en kunnen dan bijna 3 weken niet vliegen. In de loop van juli keren ze terug naar de regio waar zij geboren en getogen zijn. Dan zijn de aantallen in de Inlaag- en Hekslootpolder maximaal, de laatste jaren tot ruim 2.500. Eind juli, begin augustus begint de graanoogst in de Haarlemmermeer en gaat een deel van deze groepen Grauwe Ganzen daar gevallen graankorrels eten tussen de stoppels. Dat is eens wat anders dan altijd maar gras! Bij die voedselvluchten wordt vrij laag gevlogen, op een hoogte die samenvalt met die van dalende of stijgende vliegtuigen. De voedselvluchten heen beginnen in de ochtendschemering en terug vanaf een uur of tien 's morgens. Na zonsondergang herhaalt dit zich. Ondanks maatregelen ter voorkoming van uitkomen van eieren (dompelen in maiskiemolie) en afschot komen nog heel wat nesten uit, waarvan de jongen opgroeien. Er is nog geen goed onderzoek naar de effecten van de nu genomen maatregelen maar het lijkt er op dat ze onvoldoende zijn om problemen tussen vliegtuigen en Grauwe Ganzen op te lossen. DT

Grauwe ganzen met nekkring en pulli. Foto B. Sleeman

Brandgans

Brandganzen zag en hoorde je vroeger in herfst, winter en voorjaar over Kennemerland vliegen in kleine tot zeer grote groepen. Luid keffend en op grote afstand herkenbaar. Dat riep beelden op van onherbergzaam Spitsbergen, Jan Mayen, Groenland en Noord-Rusland, waar in de korte poolzomer op onbereikbare plaatsen, steile kliffen en andere onbeklimbare plekken wordt gebroed. In razend tempo, van aandoenlijk kuiken tot gespierd en gehard lange afstandsvlieger. Vanouds overwintert de helft van de wilde wereldpopulatie in Nederland. Het aantal overwinteraars groeide tot ruim 200.000 stuks nu en die groei zet nog door. Ook steeg het aantal overzomeraars, en broedende paren tot ruim 1100. Ook in het VWG-gebied komen nu jaarrond Brandganzen voor en broeden is nog maar een kwestie van tijd, want in de aangrenzende Zaanstreek broeden al redelijke aantallen. Deze graseters komen gemakkelijk aan de kost en stellen aan hun broedgebied geen bijzondere voorwaarden. Hier en daar zoeken ze eilandjes uit of andere minder toegankelijke plekken, maar waar zijn die nog in Zuid-Kennemerland? In hun hoognoordelijke broedgebieden ontwijken ze de Poolvos door op kliffen te broeden. Dat ze in ons land toenemen, in weerwil van de Vos, vertelt iets over aanpassing en overlevingsstrategie van deze fraaie vogel.

Brandgans. Foto B. Sleeman.

Nijlgans

Volgens “Vogels in het Landschap” werd het eerste broedgeval van de Nijlgans in 1970 in onze regio vastgesteld in de Haarlemmermeer. Ook Landgoed Elswout werd al vroeg ontdekt als geschikte broedlocatie. Sindsdien is het hard gegaan en is deze agressieve exoot niet meer weg te denken uit ons land waar de eerste exemplaren uit waterwildcollecties (o.a. Wassenaar) zijn ontsnapt of zelfs bewust zijn losgelaten, omdat er geen afzet was voor jonge vogels. De Nijlgans broedt inmiddels op vele (soms heel onverwachte) plekken in onze regio en broedparen zijn soms zeer vroeg in het jaar in touw waarbij de eerste jongen al kunnen worden gesignaleerd terwijl de lente nog moet beginnen! Vooral in augustus zijn grote groepen ruiende vogels te vinden in IJmuiden (sluis-complex) en de weilanden aan de binnenduinrand. HB

Nijlgans met pulli, Elswout, mei 2004. Foto C.v.Deursen.

Tafeleend

Kleine populaties Tafel- en Kuifeend kwamen in de beginjaren van de VWG aarzelend op gang om West-Nederland te gaan bezetten. Een eerste broedgeval van de Tafeleend (1961 in de AWD) was een regelrechte sensatie. Waar de Kuifeend zeer snel in aantal doorgroeide bleef de Tafeleend daar steeds meer bij achter. Deze duikeend heeft voorkeur voor plantaardige kost, de Kuifeend prefereert dierlijk voedsel. Waarom de Tafeleend zo sterk in aantal door de Kuifeend is overvleugeld is nog niet helemaal duidelijk. Aangenomen is dat de eutrofiering (bemesting) van het oppervlaktewater belangrijk was voor de Tafeleend, omdat er meer voedsel beschikbaar was. Omgekeerd betekent het dat de voortdurende verbetering van de kwaliteit van het zoete water in het nadeel van deze soort kan zijn. Tijdens de watervogeltellingen in de AWD en elders liggen de verhoudingen tussen beide soorten regelmatig 1:10, vaak nog lager. Gelukkig is hij niet zeldzaam geworden. CVD

Tafeleend, man. Foto P.v.Graafeiland.

Havik

De eerste Havik die hier met regelmaat werd gezien maakte in oktober 1980 zijn opwachting. Op 21 juni 1985 werd de eerste jonge Havik van Zuid-Kennemerland in het Kraansvlak geringd. Vanaf die tijd is het de Havik redelijk goed gegaan. Het aantal paartjes dat de kustzone tussen IJmuiden en het Langevelderslag bewoont is nu aanzienlijk. Door voortgaande uitbreiding van de populatie heeft de soort sinds enkele jaren zelfs zijn tenten in hartje Aerdenhout opgeslagen en broedt daar ook, in een bosje tussen enkele villa's. Zijn heimelijk gedrag is de oorzaak dat je op de meeste Haviken wordt geattendeerd door schetterende Eksters of ratelende Zwarte Kraaien. Hun driestheid tijdens het jagen en de vasthoudendheid om een eenmaal geslagen prooi ook zelf op te eten brengt ze regelmatig oog in oog met mensen. Winter 2009-2010 maakte een jong wijfje het de Houtduiven van Bentveld en Aerdenhout erg lastig. Op veel gazons waren de plukresten overduidelijk. Dus kwam, als altijd, al snel de vraag of er niet veel te veel Haviken waren? Dat er mogelijk van een overmaat aan Houtduiven sprake was drong tot veel opmerkers niet door. CVD

Havik, takkeling, Kraansvlak, juni 1990. Foto C. van Deursen.

Wespendief

In 2010 bleken er naar alle waarschijnlijkheid twee paar Wespendieven in Zuid-Kennemerland te hebben gebroed. Zéér uitzonderlijk, want tot dan toe was het steeds een enkel paar dat het hier probeerde. Vanaf midden jaren tachtig werd er, en zeker niet elk jaar, met wisselend succes gebroed. Waarmee Wespendieven in onze contreien hun jongen hoofdzakelijk voeren is onduidelijk, want van een overmaat aan wespen en bijenlarven is hier menselijkerwijs gezien geen sprake. Die insecten zijn er de meeste jaren niet overmatig. Mogelijk zijn het jonge Houtduiven die de rol van stapelvoedsel moeten spelen. Dat gebeurt ook elders in ons land, wanneer schraalhans keukenmeester is. Van Wespendieven is het moeilijk hoogte te krijgen, want ze zijn heel heimelijk. De meeste kans om ze te zien is op de voor- of najaarstrek, want in beide perioden trekken ze regelmatig, zij het in kleine aantallen, door. Of ze, net als Havik en Buizerd, permanente broedvogels gaan worden in Zuid-Kennemerland is nog onvoorspelbaar, maar ze blijven het kennelijk proberen. CVD

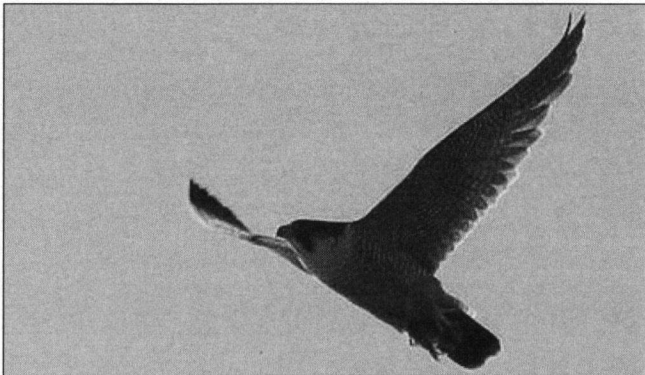

Wespendief op nest, (eerste foto uit Zuid-Kennemerland!), AWD, juli 2010. Foto F.J. Koning.

Slechtvalk

De Slechtvalk gold in de jaren tachtig als 'doortrekker in zeer klein aantal' die soms in de polders in Zuid-Kennemerland pleisterde, vooral in de periode september-oktober en in het voorjaar tot in april werd gezien. Met veel geluk zag je er in die jaren één in de duinen of in Spaarnwoude. De zeldzaamheid in onze regio stond niet op zichzelf. Het ging tot 1970 wereldwijd bergaf met de soort als gevolg van vergiftiging met DDT en verwante landbouwpesticiden. Na het verbod van deze gifstoffen rond 1970 groeiden de restpopulaties in Duitsland en Scandinavië. Dat weerspiegelde zich in toename van waarnemingen in Zuid-Kennemerland. Vanaf de tweede helft van de jaren negentig overwinterden in Spaarnwoude, aanvankelijk 1 à 2 exemplaren. De overwinteraars vonden er een goed gedekte tafel met Spreeuwen, Duiven, Smienten en Wintertalingen. Valken van de zich uitbreidende Zwabische populatie vestigden zich eigener beweging als broedvogel op industriële complexen langs Rijn en Maas, daarbij geholpen door de plaatsing van nestkasten. In diverse deelstaten werd met wisselend succes gepoogd Slechtvalkpopulaties te 'helpen' met reïntroducties. In Noordrijn-Westfalen staakte men deze acties, toen men er achter kwam dat wilde valken uit Baden-Württemberg zich inmiddels al in Rijnland-Palts hadden gevestigd! Vanaf 1990 is er jaarlijks gebroed in Nederland. Pas in 2003 voor het eerst in Noord-Holland. Dat was het paar van de Centrale Hemweg Amsterdam, in 2004 volgde Velsen-Noord en na overzomerling door een adult paar in de Waarderpolder in 2006, werd een eerste, mislukte, broedpoging op de betonnen zendmast gedaan in 2007. In 2008 leek het aanvankelijk ook mis te gaan in de geplaatste nestkast, maar het paar maakte een succesvolle doorstart en broedde sedertdien jaarlijks succesvol. Van zeldzame wintergast en doortrekker vóór 1995 werd de Slechtvalk nu vrij algemene doortrekker en wintergast én jaarlijkse broedvogel. PM

Slechtvalk met prooi, Waarderpolder, april 2010. Foto C. Dupon

Fazant

Een dag in de duinen, zonder Fazanten te zien, was vroeger ondenkbaar. Heel lang was het duin jachtgebied, waaruit zoveel mogelijk konijnen en fazanten moesten worden geschoten of “geogst”. Die laatste opmerking kwam meestal uit de mond van het jagersgilde; de uitwerking was dezelfde! Om aan de verlangens van de jacht tegemoet te komen werden jaarlijks, gekweekte halfwas Fazantenkuikens uitgezet en ging de voerzak een groot deel van het najaar door de duinen. Het “beheren” van een particulier jachtveld was een wassen neus. Particuliere jacht is tenslotte plezierjacht, welke fraaie redenatie je er ook voor bedenkt. De Regering dacht er ook zo over en het uitzetten van gekweekte fazanten, als kansloze schietschijven, werd verboden. Snel werd duidelijk dat Fazanten in de duinen eigenlijk niet veel te zoeken hadden. Toen ze er “ineens” niet meer waren, startte het zoeken naar dé zondebok. De Vos zou hier wel weer de poot in hebben en de schutterij vond zich, opvallend graag en snel, in deze hypothese. Het is duidelijk dat een Vos als hij dat kan zeker ook Fazant buit zal maken, maar om zich daarin te specialiseren overleeft diezelfde Vos niet, daarvoor waren er nooit genoeg. Liefhebbers van deze mooie vogels kunnen in de randen van de steden of in de polder op tal van plekken nog Fazanten aantreffen, die het daar kennelijk best uithouden en vaak weinig schuw zijn. (CVD

Fazant haan, Houtrakkerbeemden, mei 2005. Foto C. van Deursen.

Zwartkopmeeuw

Op het eerste gezicht lijkt de Zwartkopmeeuw wel op de Kokmeeuw. Het duidelijkste onderscheid zit in de gitzwarte kop, de witte oogring, de koraalrode poten en snavel met gele punt. Bij de Kokmeeuw is dat chocoladebruin, ontbreekt de oogring en zijn snavel en poten fletser bruinrood gekleurd. Dat is allemaal goed te zien op korte afstand, verder weg vallen de lichte vleugels met de witte punten goed op. Zijn gedrag is "bescheidener" dan van de Kokmeeuw. In 2002 werd vermoed dat deze nieuwkomers in Hoofddorp, op de "groene" daken van de PWN- drinkwatergebouwen, zouden kunnen broeden. In West-Europa is dit dakbroeden behoorlijk uitzonderlijk. In 2003 bleken er acht paartjes te broeden als een enclave in een grotere Kokmeeuw- en Visdiefkolonie. Helaas ontstond in 2007 verontreiniging van het opgeslagen drinkwater door vogelmest. Dat betekende het einde van die kolonie. PWN moest het broeden op de daken onmogelijk maken, en ging mee op zoek naar vervangende ruimte voor die kolonie. Helaas werd daarmee geen resultaat geboekt. Vogelkijkers zullen daarom (vooral) weer naar IJmuiden moeten om af en toe een Zwartkopmeeuw te zien. Toch duiken steeds weer vogels in de Haarlemmermeerpolder op. Of het dan gaat om pionierende vogels of niet-broeders is niet te zegen. Gelukkig is de soort nog in opmars in Noord-Holland, dus wie weet. CVD

Zwartkopmeeuw, PWN-gebouw, Hoofddorp juni 2000 Foto C. v. Deursen.

Halsbandparkiet

De Halsbandparkiet is van oorsprong een vogel uit Afrika en Azië en hoort hier niet thuis, een exoot dus. De eerste Halsbandparkieten zijn ontsnapt en werden eind jaren 70 in onze regio gezien. Pas in de 90-er jaren groeide de populatie en werd er succesvol gebroed in bijvoorbeeld de Haarlemmerhout. Hier komt overigens ook de wat grotere Alexanderparkiet voor, eveneens een exoot. Inmiddels is de Halsbandparkiet een vertrouwde verschijning in Haarlem en omstreken en breidt zijn areaal nog steeds uit. Blijkbaar deert het Nederlandse winterweer deze tropisch uitzijende vogels niet! De meeste Halsbandparkieten worden overvliegend opgemerkt als ze luid roepend naar een nieuwe voedsellocatie vliegen. Aan het einde van de dag zoeken de Halsbandparkieten elkaar op en vliegen dan in groepen naar een gezamenlijke slaapplek, zoals in Schalkwijk. Dit is tevens een goed moment om ze te tellen, zodat vrij nauwkeurig bekend is hoeveel Halsbandparkieten er voorkomen in Nederland. Tijdens de laatste telling in januari 2011 zijn er meer dan 10.000 exemplaren geteld, voornamelijk in de grote steden in de Randstad. HB

Halsbandparkiet Foto C. van Deursen.

IJsvogel

Het is nog steeds een lot uit de loterij om een IJsvogel te horen of te zien. Verzilveren van dit lot wordt moeilijker omdat de populatie IJsvogels, na drie echt pittige Hollandse winters, drastisch afnam. In 2008 waren er in Noord-Holland 183 broedparen, maar in 2009 nog maar ruim 80. Toen volgden nog eens twee winters met langdurige ijsvorming waardoor veel IJsvogels verhongerden. De stand zal nu verder zijn gede-cimeerd. Eventueel bijvoeren is een moeizame onderneming. Vis voeren trekt ook andere soorten aan! In Engeland zijn in strenge winters wel eens IJsvogels afgekomen op niervet op voederplanken. Het menu van IJsvogels is zeer gevarieerd en bestaat uit: Driedoornige Stekelbaars, Modderkruiper, Karper, Baars, Snoek etc. In sommige gevallen zijn het echt grote vissen die ze bemachtigen. Ervaren dieren kunnen slanke vissen van wel 10 cm lengte verorberen, terwijl de eigen lichaamslengte van snavel- tot staartpunt hooguit 17 cm is. Met het vissenlijf nog in de snavel en de vissenkop in de maag wordt de prooi verteerd en naar bin-nen gewerkt. Naast vis eet de IJsvogel ook kleine kikkers, kikker- en paddenvisjes, jonge Ringslangen en salamanders, waterkevers, spinnen, garnalen en libellen. In de winter is de vogel uitsluitend aan open water gebonden, zoals in de AWD en op plaatsen waar overstort, pomp of ge-maal water ijsvrij houden en waar vis te vangen is. IJsvogels kunnen drie broedsels met 6-7 jongen per seizoen groot. Hard werken, want een nest jongen kan wel tot 100 visjes per dag aan! PD

IJsvogel met jongen, Haarlemmermeerpolder 2010. Foto A. Molin.

Huiszwaluw

De stadsrand van Haarlem is hier en daar thuishaven van de Huiszwaluw. Deze zwaluw, van oorsprong een vogel van rotsen en berghellingen, vindt hier als surrogaat een zee aan huizen en gebouwen. Duidelijk voorbeeld van een cultuurvolger, net als de Gierzwaluw die het hier ook van de menselijke omgeving moet hebben. Helaas stellen diezelfde mensen het gezelschap van deze insecteneters vaak minder op prijs. Meestal gaat het over poep die onder het nest belandt. Hoewel beschermd verdwijnt elk jaar toch menig Huiszwaluwennest spoorloos! In de telgebieden van de VWG (13) wordt eigenlijk al vanaf 1993 geteld op bewoonde nesten. Het leuke is dat daardoor af en toe ineens “ergens” nieuwe nesten worden ontdekt. De 30 kunstnesten die samen met Vogelbescherming in 1991 in Spaarnwoude zijn opgehangen dienen het doel: uitbreiding van de “witkontjes”. In 2008 waren er zo’n 650 paar in ons werkgebied, een aantal dat sinds 1993 nooit eerder werd gehaald. Een ander record staat ook vast voor ZKL. Een boerderij in Hoofddorp bood een onderdak aan liefst 92 broedparen en is daarmee de grootste kolonie ooit geteld in westelijk Nederland! Hoewel de aantallen jaarlijks kunnen variëren gaat het de Huiszwaluw nog zo slecht niet. Dat is in de sfeer, waarin ook Boeren- en Oeverzwaluw betrokken zijn, een ongeken- de luxe. CVD

Huiszwaluw, modder verzamelend, Waarderpolder, april 2004
Foto C. van Deursen.

Baardman

Enkele jaren na het inzaaien van Riet in de Flevopolder doken er ineens en overal Baardmannen en -vrouwen op. Van voorheen luttele dozijnen Nederlandse paartjes kwam er een enorme "boom". Ze zwermden uit en bereikten onze buurlanden en zelfs Engeland. Heel wat ringterugmeldingen bewezen dat. Nu is de Nederlandse stand stabiel en driekwart van Europa's populatie vindt in ons land onderdak. In de rietranden van het Haarlemmermeerse bos, rond de Veerplas, eigenlijk overal waar goed Riet van enige betekenis te vinden is, zijn ze buiten de broedtijd te verwachten. Vlak aan zee soms, zoals rond het Kennemermeer, waar ze nu ook broeden. Een succesverhaal, dankzij het enorme reproductievermogen van de soort. Eén paar kan, als alles meezit, wel 20 jongen in een jaar hebben. Dat telt lekker aan, toch halen veel jongen het volgende jaar niet, zeker niet met een stevige sneeuwrijke winter. Wanneer je ze het minst verwacht verschijnen ze, luid roepend. Wie even de tijd neemt merkt dat ze niet echt schuw zijn. Om eens oog in oog te staan met de vogel met de Mandarijnensnor is spectaculair, een kwestie van geduld, maar niet echt moeilijk! CVD

Baardman, man, infiltratiegebied AWD, januari 2009. Foto C. v. Deursen

Appelvink

Zoals vogelkijkend Nederland nu in gesloten gelederen uitrukt voor het zien van een gemelde Blauwstaart, zo ging dat niet eens zo ver terug ook met Appelvinken. Die waren schaars in Nederland en extreem uitzonderlijk in het Westen, en dan vrijwel uitsluitend in sommige winters. De Appelvink wordt tegenwoordig in het VWG-gebied regelmatig gehoord (en minder vaak gezien) is hier nu stamgast. Het blijft desondanks een wat mystieke vogel, met een heel eigen gedrag. Het vermoeden bestaat dat de eerste vestigingen in West-Nederland (rond 1985) te maken hadden met een grote invasie, waarvan achterblijvers hier gingen broeden. Die invasies vinden nog steeds plaats. Zo waren er in 2009 winter in een deel van Aerdenhout tot totaal wel 30 vogels aanwezig, terwijl in de rest van het jaar in datzelfde deel geen waarnemingen werden gedaan. Hun geluid is uiterst kenmerkend. Ieder kent het tikken van de Roodborst, dat vrijwel altijd snel wordt herhaald. Bij Appelvinken is dat Roodborst-tikke heel explosief en metaalachtig en wordt niet herhaald. Een enkele tik voor de waarnemer die het daar maar mee moet doen. Hou Taxusstruiken, met vruchten, in de gaten. Niet moeilijk, want in ons gebied staan er veel. Taxuszaden zijn snoeihard, maar Appelvinken hebben geen probleem om die te kraken en dat is goed te horen. CVD

Appelvink vrouwtje, Overveen, februari 2000. Foto C. van Deursen

Goudvink

Soms zijn Nederlandse vogelnamen heel karakteristiek, maar minstens zo vaak lijken ze vrijwel nergens naar. Neem nu de Goudvink, wat is daar in vredesnaam voor "gouds" aan. Niet in de kleur noch in zijn verschijning, laat staan vanwege de zang. Maar ook zonder goud zijn ze prachtig. De rode borst van de mannen knalt eruit, zeker in de kale bessenstruiken in de winter. De mauvetinten van de wijfjes zijn wat meer in balans, maar dat is een kwestie van smaak. Vijftig jaar geleden waren deze vinken nog schaars en doken nu en dan op in invasiegolven. Meestal waren dit Noordelijke Goudvinken; wat roder en vooral forser. Ze doen het hier nu goed, broeden vrijwel overal in de duinbosschages en langs de binnenduinrand. Hier en daar nog wat dichter bij of juist verder van de kust af. De fluitende contactroep is met een beetje oefening goed na te doen. Ze komen erop af en laten zich fraai bewonderen. Ze zijn niet bepaald intelligent, want ze trappen er steeds weer in. Maar ze blijven, hoe dan ook, voorzichtig. Dat moet ook wel voor een vogel die nog een eeuw geleden voor de kooi werd gevangen en van zijn baas allerlei deuntjes voorgefloten kreeg. Voor Goudvinken die een paar korte deuntjes konden fluiten werd veel geld betaald. In boomgaarden werden ze vaak afgeschoten vanwege vraat aan de vruchtknoppen. CVD

Goudvink man, Bloemendaal, februari 1997. Foto C. van Deursen.